

**Предложения направени по време на
 Обществено обсъждане на проект на Програма „Образование“ 2021-2027 г.
 проведено на 28 юли 2021 г., в платформа Zoom и получени писмени становища**

№	Предложение от/получено чрез	Коментари и предложение (от изкавания по време на общественото обсъждане, чата от обсъждането и получени официални писмени становища)	Начин на отразяване в проект на Програма „Образование“ 2021-2027 г.
1.	ЯНКА ТАКЕВА, председател на Синдиката на българските учители/изказване по време на общественото обсъждане	<p>Моля, в приоритет „Приобщаващо образование“ като партньори да бъдат включени и социалните партньори, защото през тези три години за приобщаващото образование, най-съществена, най-важна роля за изграждането на екипите, за приобщаването на децата към образователната система от детската градина до 12 клас, имаме ние и социалните партньори. Затова ще помоля навсякъде като партньори да включите социалните партньори.</p> <p>Ако искате да се случи приобщаващото образование и качествено образование като следващ приоритет, социалните партньори са най-важните.</p>	Приема се. Отразено в Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“ на програмата, секция „Основни целеви групи“ по СЦ по чл. 4, пар.1, буква е)
2.	проф. д.ф.н. ГЕНКА ПЕТРОВА, Заместник-министър на образованието и науката (ресор: държавната политика в системата на висшето образование) / изказване по време на общественото обсъждане	<p>Без да правя допълнителни предложения, но ще направя коментар върху две неща, които ми правят впечатление.</p> <p>Първото нещо е изключително голямата застъпеност на маргинализираните ромски групи, включително на някои места видях като таргетна група 11 хиляди души, които трябва да бъдат достигнати. Това е една доста голяма популация, която не знам дали ще успеем да покрием – тези деца, които очевидно отпадат от училище по различни причини, така че може би твърде много дейности бяха насочени, може би трябва да се преосмисли до известна степен, защото не са само ромите маргинализирани групи. Най-накрая видях някои деца, които са талантиливи, в отдалечени региони, но ние имаме такива региони в Родопите и на други места в България, които са с друга етническа принадлежност, така че може би трябва да се обърне внимание малко повече към тях като популация, която е засегната и, разбира се, втората част, която е съществена, която</p>	Приема се за сведение. В Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“ се подкрепят и деца със СОП, в риск, с хронични заболявания и с изяви дарби.

		<p>се отнася до висшето образование, то пък за сметка на това е доста малко застъпено – само в последната цел и то само в 4-5 дейности са застъпени във висшето образование.</p> <p>Ние вече имаме веднъж дискусия с колегите от Оперативната програма във връзка с разработването на Оперативния план за изпълнение на Стратегията за висше образование, но някои от дейностите, висшите училища също така поставят въпроси – дали държавата след като ги възлага на висшите училища, ще ги съфинансира, или по някакъв начин ще покаже, че това са приоритетни направления.</p> <p>Ако наистина останалите групи не са добре изяснени в текста, като лица със специални образователни нужди, инвалиди и други, не е лошо да бъдат добавени към тези целеви групи вътре в текста на самата Програма.</p>	
3.	<p>д-р ЕЛЕОНОРА ЛИЛОВА, председател на Държавна агенция за закрила на детето/ изказване по време на общественото обсъждане и писмено предложение вх. № 03-56 от 28.07.2021 г.</p>	<p>Считам, че дейностите със специфичните си цели, които ни бяха представени, са точно обмислени и обосновани във връзка с реалните нужди на децата и, че с Програмата ще се допринесе от българска страна за изпълнението на Европейската гаранция за децата.</p> <p>Като председател на Държавната агенция за закрила на детето, бих искала да насоча вниманието ви, при изпълнението на приоритетите в Програма „Образование“, да се обръща специално внимание на децата, лишени от родителска грижа, които са настанени в резидентни услуги, центрове за настаняване от семеен тип и в приемни семейства. Тази група деца имат крещяща нужда от реално приобщаване, не само да бъдат приобщени на думи чрез мерки, те да се усещат наистина по-социализирани и по-приети от децата не само и от останалите деца, техните връстници, като цяло от местната общност, така че да направим живота им по-лек.</p> <p>Наистина не бива да страдат децата без родителска грижа. Мога да кажа, че в Центровете за настаняване от семеен тип такива деца са около 3 000, а в приемните семейства към момента мисля, че са около 2 000 настанени такива деца. При проверките от страна на Държавната агенция за закрила на детето в годините установяваме, че децата нямат достатъчно условия за самостоятелно учене, както в центровете за настаняване, така и при приемните родители, тъй като не само нямат достатъчно обособени места за всяко едно конкретно дете за учене, нямат технически средства, но и често те се отглеждат от детегледачи, които нямат необходимото образование.</p> <p>Наистина, децата без родители имат нужда, както от обща подкрепа и повече включване в заниманията по интереси, да не бъдат сегрегирани и след училище да се прибират в Центровете за настаняване, а да бъдат включвани в повече такива дейности.</p>	<p>Приема се.</p> <p>Децата и учениците, включително настанени в Центрове за настаняване от семеен тип, са добавени като основни целеви групи в рамките на СЦ по Чл. 4, пар. 1, буква е) по Приоритет 1 - Приобщаващо образование и образователна интеграция.</p>

Обръщам внимание, че в тези центрове и в приемните семейства, голяма част от децата са деца със специални образователни потребности и наистина има нужда от специалисти, които да задоволяват техните индивидуални нужди.

Средата за децата без родителска грижа е различна и моля, когато отчитате индикативните стойности, да заложите и да търсите обратна връзка за подобряването на образователните резултати и на социализирането на децата без родителска грижа. Дано с Програма „Образование“ се преодолеят образователните проблеми на голяма част от децата в риск. Предизвикателствата наистина са много в Програмата, които сте си поставили, но вярвам, че Програмата ще бъде успешна.

Писмено предложение с вх. № 03-56 от 28.07.2021 г.:

В продължение на проведеното обсъждане на програма „Образование“ приложено Ви изпращам информация към месец май за децата, лишени от родителска грижа и посещаващи различни центрове. Най-важно е да обърнете внимание на тези от 12 до 16 номер в таблицата, които са настанените врезидентни услуги.

За съжаление в част от проверките на ДАЗД се установяват изключително тревожни факти – експертите ни заварват деца, които трябва да са на училище, а по същото време бездействат в ЦНСТ. Ванкетите и беседите с персонала и децата се споделя, че учителите не се интересуват от тези деца като образователни резултати, нито като включване в дейности занимания по интереси. Дориказват, че се водят фиктивно на училище. Децата нямат самостоятелни бюра, технически средства, аи помощници за самостоятелно учене. Тези деца са реално изоставени и от родителите си, и от учителите, и от местната общност и всички нас.

Моля, в индикативните стойности да заложите подкрепа за тях и да проследявате образователните им резултати и социализирането им чрез включване в дейности по интереси с връстници извън центровете за настаняване и приемните им семейства. Тези деца са обречени не само на малограмотност, но и на сегрегирани за цял живот. Грижата към тях трябва да бъде подобрена и тази програма може да бъде реален шанс за тях.

Надявам се чрез програма „Образование“ да се повиши грижата към тези деца и правото им на образование като на всички деца.

Приложени файлове:

1. Информация за социалните услуги за деца предоставяни в общността и от

		резидентен тип към 31.05.2021 г. (Източник: Агенция за социално подпомагане) МЗ Обобщена справка деца ДМСГД-06.2021 г.	
4.	ИРЕНА ПЕНЧЕВА, временно изпълняващ длъжността на директор на Изпълнителното бюро на Националният Доверителен Екофонд/ изказване по време на общественото обсъждане и писмено предложение вх. № 1106-2 от 28.07.2021 г.	<p>Молбата и реакцията да се включим в днешното обсъждане, ние взехме отношение с изпратено писмо по предишния драфт на Програмата, е свързан с един от основните акценти във вашата Програмна стратегия, към който бихме могли да допринесем с практически опит и приложена инициатива, която сме разработили в рамките на нашата дейност.</p> <p>Националният Доверителен Екофонд е финансирал повече от 200 училища и детски градини, в рамките на последните няколко години, с което е допринесъл за реализиране на някои зелени акценти, свързани с основния преход към зелена икономика.</p> <p>Именно във връзка с вашата Програмна стратегия да бъде осъществена подкрепа за занимания по интереси със специфично надграждане на знания и умения, насочени към прехода към зелената икономика, ние считаме, че бихме могли да бъдем изключително полезни, тъй като в хода на нашата практическа дейност и финансиране на тези училищни институции, ние успяхме да приложим на практика и една образователна инициатива като се опитахме да осъществим подходяща синергия между нашите инвестиционни мерки и мерките за енергийна ефективност в училищата, като се опитахме да променим чрез образователната инициатива поведението на ползвателите на сградите, на децата, учителите и училищните ръководства, с което да увеличим резултата, който се получава в хода на изпълнението на проектите и на тяхното устойчиво развитие в последствие, като успяхме да увеличим ефекта на спестяванията и да намалим разходите за топлинна, за електрическа енергия в училищата в продължителен период след извършване на инвестиционните мерки.</p> <p>В тази образователна инициатива ние виждаме възможност за практическо прилагане на натрупания опит. Ние от 2015 г. реализирахме няколко проекти, в които съвместно с Националния център за професионална квалификация, а в последно време работим активно и със Синдиката на българските учители, успяхме да гарантираме чрез промяна на поведението на учениците върху сградите, би могло да се постигне един изключителен синергичен ефект по отношение на намаляване на разходите и виждаме възможност тази образователна инициатива да получи практическо приложение чрез Приоритет 2 „Модернизация на качеството на образованието“, с което да се повиши по някакъв начин осведомеността, компетентността и знанията на заинтересованите лица – в случая на учители и ученици, насочени към прехода към зелена икономика.</p>	<p>Приема се частично. В група дейности 4. Подкрепа за създаване и прилагане на култура за иновации, иновативни детски градини и училища на Приоритет 2 на програмата са добавени занимания по интереси на ученици за надграждане на знанията и уменията, насочени към прехода към зелената икономика и допълнителни занимания на деца за разумното и устойчиво ползване на енергията, което ще осигури възможност за потенциалните кандидати при разработването на проектите си предложения да планират такива дейности за децата и учениците. Трансформирането на предложената инициатива в национална такава, не е от компетенциите на Управляващия орган на Програма „Образование“ 2021 – 2027 г.</p>

Бихме искали да се включим в сътрудничество с работната група по разработване на Програмата, за да представим конкретната ни идея как бихме могли да си сътрудничим и как бихме могли да реализираме съвместна полезна инициатива в рамките на Програмата.

Писмено предложение с вх. № 1106-2 от 28.07.2021 г.

Предлагаме да получим възможността за допълнително обсъждане на възможността да се продължи и интегрира в Програмата по подходящ начин стартираната с подкрепата на Федералното правителство на Република Германия още от 2015 година инициатива за въвеждане на знания и поведения за климатични действия и пестене на енергия в училищата и детските градини. До момента винаги сме били в директни контакти на експертно и политическо ниво с МОН. Партньори сме с НЦПКПС, както и със Синдиката на българските учители.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ:

КЛИМАТЪТ И АЗ. ПЕСТИМ ЕНЕРГИЯ В УЧИЛИЩЕ И ДЕТСКАТА ГРАДИНА.

Предложение за включване на дейност

От Програмната стратегия:

Подкрепа на заниманията по интереси за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите на децата в предучилищното и училищното образование със специален фокус надграждането на знанията и умения, насочени към прехода към зелена икономика.

ПРИОРИТЕТ 2 – МОДЕРНИЗАЦИЯ И КАЧЕСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Действие 1

1. Ефективно прилагане на компетентностния модел, чрез въвеждане на училищни методически планове за действие за развитие на ключови компетентности, в т.ч.:

- Развитие на ключови компетентности на всички образователни равнища, включително чрез насърчаване на различни подходи и среди за учене в областта на образованието, в т.ч. четивна грамотност, грамотност в областта на математиката, природните науки и дигиталните умения и др. чрез модернизиране на методите на преподаване, адаптиране/разработване и прилагане на компетентностно базирани учебни материали и помагала и осъществяване на междупредметни връзки;
- Актуализиране на методите и средствата на вътрешното оценяване, в т.ч. подготовка на изпитни материали и развитие на система от инструменти за измерване на постигането на основни резултати от обучението вкл. чрез адаптиране и използване на световно утвърдени инструменти и практики;

- Повишаване на квалификацията на учителите училищните лидери и РУО експертите за прилагане на компетентностния подход и на ценностно-ориентиран подход в образователния процес, вкл. за актуализиране на знанията за преход към зелена икономика, разработване на механизъм за оценка на качеството на предоставяните обучения за учители;
- Създаване на условия и подкрепа на екипната работа на учителите за разширяване обхвата на училищните методически планове за действие за развитие на ключови компетентности чрез прилагане на концепцията за споделяне на ресурси;
- Изграждане на Професионални учещи се общности (ПУО) за повишаване ефективността на целия колектив, за засилване на чувството за общност, за взаимопомощ и подкрепа, споделяне на добри практики, изява и професионално израстване на активните и търсещи учители, което способства и за тяхното задържане в училище.

ПРЕДЛАГАМЕ в рамките на Програмата да бъде приложена инициативата с условното название „КЛИМАТЪТ И АЗ. ПЕСТИМ ЕНЕРГИЯ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА И УЧИЛИЩЕ“. Тя представлява **пакет от конкретни дейности, които водят до оптимизиране на поведението на ползвателите на образователната инфраструктура (ученици и учители) по посока на разумно и устойчиво ползване на енергията и съществено намаляване на въглеродния отпечатък на образователните институции.**

Резултатите от тази инициатива реализират в действие **синергия на Оперативната програма с Оперативна програма „Региони в растеж“, ПРСР и Националния план за възстановяване и устойчивост**, в които има заложи инфраструктурни мерки за подобряване на енергийната ефективност на образователната инфраструктура.

Без оптимизация на поведението на ползвателите на тези сгради практически няма как да се постигнат целите за енергийна ефективност, заложи в предварителните проучвания за всяка сграда.

ОБОСНОВКА НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО:

Националният доверителен екофонд работи по прототипа на такава програма от 2015 г. насам и вече е **натрупана критичната маса опит, знания и материали за трансформирането ѝ в Национална инициатива**. През всичките години това се случва с експертната и финансова подкрепа на Федералното министерство на околната среда, опазване на природата и ядрената безопасност на Република Германия.

Създаденият и приложен вече в 50 училища и детски градини модел даде своите отлични резултати. Децата и учениците под ръководството на свои учители, съставят

енергийни екипи и стават енергийни мениджъри на сградите на своите детски градини и училища.

След съответната теоретична и практическа подготовка, тези екипи поемат грижата за промяна на поведението в цялото училище — правят своите енергийни обиколки, за да открият какво може да се промени, грижат се за поддържане на оптимална температура в съответните помещения, използване на изкуствено осветление в оптимален режим, проветряване на помещенията по подходящ начин, осигуряване на информация за необходимостта от дребни, нискобюджетни подобрения и т.н. Енергийните екипи се занимават с целия процес — от констатиране на началното положение в сградата (в болшинството училища се оказва, че много от помещенията са „претоплени“ до 24° — 25° при норма от 22° или че уредите си стоят включени денонощно на стенд-бай), през мотивиране на учениците и учителите да прилагат необходимите мерки, до отчитане на резултатите — спестено количество енергия и намалени въглеродни емисии, както и финансови ползи за училището. Енергийният екип има думата и при вземане на решение за използването на спестените средства. До сега в участващите училища има по един или два такива екипа, а в някои от големите — и по повече.

За реализацията на този модел **има създадена квалификационна програма за учители**, осъществена вече чрез Националния център за квалификация на педагогическите специалисти към МОН — съставени са и са публикувани в голям тираж учебни помагала за учителите, написани от преподаватели в Софийския университет. (<http://education.ecofund-bg.org/документи-материали/>)

Създаден е точен **план за изпълнение на дейностите, включително модел за мониторинг на резултатите, идентифицирано е необходимото оборудване**, има много идеи за обогатяване на дейностите. **До момента в учебните заведения има постигнато намаление на потреблението на енергия в резултат на тези дейности между 2 и 8%.**

Важно е да подчертаем, че мерките изключват студуване на ученици и учители и работа в недостатъчно осветена среда или на липса на чист въздух. Напротив, целта е Придържане към най-здравословните характеристики на средата, особено в условията на КОВИД 19.

Статистиката за ползваната енергия в училищата и детските градини.

В рамките на инициативата на НДЕФ за първи път се събира важна информация за училищната система като потребител на енергия.

На база на осреднените показатели от събраните от НДЕФ данни за 23 различни по големина училища от различни населени места и анализирани в специализирана

информационна система за потреблението на енергия от различни източници (Център за енергийна ефективност ЕнЕфект), съотнесени към общата бройка на Държавни и общински училища в България (2 339 по информация на МОН) може да се пресметне, че за една година училищата в България използват средно общо 699 288 mWh енергия за отопление, осветление и електрическите си уреди. Това количество енергия се произвежда, примерно, от ПАВЕЦ „Чаира“ за две години и половина или за малко повече от един месец от 5-ти блок на АЕЦ „Козлодуй“.

Общата цена, която публичната образователна система заплаща за тази енергия е над 77 милиона лева годишно. Емисиите на парникови газове от тази енергия са еквивалента на 235 152 tCO₂/год.

При намаляване на потреблението на енергия само с 2%, което е напълно постижимо с прилагането на предлаганите поведенчески мерки, **спестяванията за една година ще са: 13 986 mWh енергия, 1 542 550 лв. и съответно 4 703 tCO₂.**

И още една цифра - по данни на Независимия институт по проблемите на околната среда в Берлин (UfU), дългогодишен партньор на НДЕФ, **намаляването на температурата в помещенията само с 1° C води до намаляване на потреблението на енергия за отопление с цели 6%,** т.е. ефективността на поведенческите мерки е изключително висока.

Тези данни не включват детските градини, които са още по-сериозен потребител на енергия, поради режима си на работа и спецификата на дейността си.

Специална **важна роля в целия процес имат и общинските администрации,** които по закон следят за потреблението на енергия в цялата община и имат планове за подобряване на енергийната ефективност в общинските обекти, за които докладват ежегодно. Общинските администрации са собственици на сградите и в повечето случаи осигуряват средствата за инвестиционните проекти за тези сгради.

Още един важен аспект на включването на инициативата в Програмата е **въвеждането на съответните знания и компетентности в университетското образование за бъдещи учители.** На базата на разработените материали и проведени обучения за учители е целесъобразно на включването на тези аспекти в деветте университета в страната, в които се подготвят бъдещи учители чрез програма за обучение на учители и други академични форми на обмяна на информация.

Разходите за прилагане на инициативата включват труда на учителите, доставката на оборудването, дейности за публичност в училището, с родителите и в общностите, обмяна на опит в България или чужбина, както и обучението на учителите, което да се

		<p>провежда от НЦПКПС ежегодно организирано за всички училища и детски градини, които се включват от съответната учебна година.</p> <p>Ролята на НДЕФ в бъдеща Национална инициатива може да се запази като организатор/ координатор/ консултант/ администратор/ секретариат (в зависимост от вида на инициативата, която бъде избрана). Имаме екип, който на място консултира провеждането на енергийните обиколки и обучава на място ползването на измервателните уреди. Имаме утвърден опит в администрирането и финансирането както на публични инфраструктурни проекти за енергийна ефективност, така и на проекти с мерки, насочени към обучението и поведението на бенефициентите - с прилагани години наред утвърдени оперативни ръководства, правила и процедури. Приносът от наша страна би бил с предоставяне на готовите в съответни тиражи материали за обучение на учителите, които ще прилагат проектите.</p> <p>За повече подробности и допълнителна информация, моля да се свържете с нас на ecofund@ecofund-bg.org или 02/973 36 37.</p>	
5	<p>д-р АНЕЛИЯ АНДРЕЕВА, директор на Националния инспекторат към образованието/ изказване по време на общественото обсъждане и писмено предложение № 07-2 от 30.07.2021 г.</p>	<p>Дейностите, които са представени в Направление 3 и особено ефективно прилагане на компетентностния модел и всички дейности по тази тема, са изключително необходими и наложително необходими да се случат във възможно най-кратък срок, така че се надявам, че това ще бъде една от първите мерки, която вие ще предложите за изпълнение по време. Също така смятам, че много добре се подкрепят резултатите и насоките за развитие във връзка с дуалната система за образование и също така смятам, че е много полезно това, което се мисли като подкрепа за иновативните училища.</p> <p>Имам една забележка и едно предложение, което също ще отправя и писмено, но искам да му бъде обърнато внимание. Забележката ми се отнася към целта по буква й) по Направление 1 „Социално-икономическа интеграция“. В цялото описание се използва терминът „мултикултурно“ и терминът „интеркултурно“, обаче двата термина не са синоними и мисля, че мултикултурно просто трябва да бъде заменено. Предлагам да бъде заменено, тъй като той вече отдавна не се използва нито в европейските документи, нито в общото ни пространство.</p> <p>Целта в Група дейности 3 „Превенция и предотвратяване на тормоза и насилието“. Смятам, че това трябва да бъде заменено с много по-обхватното „Изграждане на компетентност за демократична култура“. То включва в себе си и превенцията на тормоза, насилието и агресията, но има и други доста по-широки елементи.</p> <p>Първо, от три години Съвета на Европа през министрите на образованието отправят към България препоръка да включи дейности по изграждане на компетентности за</p>	<p>Приема се за сведение. В насоките за кандидатстване по конкретните процедури разликата в терминологията ще бъде отразена, където е приложимо.</p> <p>В група дейности 3 „Превенция и предотвратяване на тормоза и насилието и намаляване агресията в училищата“, която е в Приоритет 1, към една от поддейностите е добавен текст „в т.ч. клубове и състезания по дебати и публични речи“, а в детайлната версия и пояснение за участие на ученици в занимания,</p>

демократична култура, които поне два пъти годишно не ги препоръчват, засега ние не ги включваме почти никъде, особено в нашите стратегически документи, а това е от този тип. Освен това тази превенция „Предотвратяване на тормоза и агресията“, вече по мои спомени, в трети програмен период върви – в трета оперативна програма ние го планираме и нещо реализираме по него, но резултатите не са особено окуражаващи. Не мисля, че ако продължаваме да прилагаме същото нещо, ще имаме по-различен резултат. Затова моето предложение тук е групата дейности да бъдат много по-широки като в тях, разбира се, могат да се включат и някои от приложените дейности, които и аз намирам за подходящи и работещи, но някои, както досега не са работили, няма и да проработят.

Писмено предложение с вх. № 07-2 от 30.07.2021 г.:

Във връзка с общественото обсъждане на проекта на Програма „Образование“ 2021-2027 г., проведено онлайн на 28 юли 2021 г, приложено изпращам Предложения за промяна и допълване, както и съпътстващи информационни материали:

ПРЕДЛОЖЕНИЕ:

1. Прецизиране на употребата на понятията „мултикултурно“ и „интеркултурно“ в СЦ по чл. 4, пар. 1, буква й)- насърчаване на социално-икономическата интеграция на маргинализирани общности, като ромите.

Мотив: Теоретичните основи на интеркултурното образование тепърва се създават. Проблемът е с дефинирането на термина, който обобщава едно цяло движение за образователна реформа. В Европа днес се прави фундаментална разлика между интеркултурно и мултикултурно образование. Второто е свързано със социалната реалност, а първото - с необходимостта от образователни проекти в общество, забелязващо засилващите се културни различия между членовете си и със съзнанието, че тези културни различия са богатство. Следователно обществото е мултикултурно, но образователния проект се определя като интеркултурен, доколкото предлага да допринесе за съвместното съществуване в обществото (Приложение 1).

2. Разширяване на Мерки, насочени към намаляване на агресията в училище, повишаване на социално-емоционалните умения на учениците, подобряване на отношението към себе си и другите, подобряване на положителното социално поведение, включени в Направление 1, по цел СЦ по Чл. 4, пар. 1, буква е) - Насърчаване на равния достъп до качествено и приобщаващо образование и обучение, както и на неговото завършване, по-специално за групите в неравностойно положение - от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и професионалното образование и обучение до висшето образование, както и образованието и ученето в

развиващи граждански и глобални компетенции като част от демократичната култура.

	<p>зряла възраст, включително улесняване на мобилността с учебна цел за всички и достъпността за хората с увреждания.</p> <p>Чрез преместване на група дейности 3. Превенция и предотвратяване на тормоза и насилието и намаляване агресията в училищата от Направление 1 в Направление 2, СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д) - Подобряване на качеството, приобщаващия характер, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда, включително чрез валидиране на неформалното и самостоятелното учене, така че да допринасят за придобиването на ключови компетентости, в т.ч. предприемачески и цифрови умения също и чрез насърчаване на въвеждането на дуални системи на обучение и чиракуване, нова група дейности с наименование Дейности за развиване на компетентности за демократична култура, (Приложение 2) в т.ч</p> <ul style="list-style-type: none">• Провеждането на кампании за толерантност и подобряване на общуването на учениците, както и за въздействие върху вътрешната мотивация, както и оказване на психологическа подкрепа, насочена към децата и учениците, педагогическите специалисти и родителите;• Подкрепа за използването на посредници при решаване на конфликт в училище, консултиране на децата или учениците с психолог/педагогически съветник;• Повишаване на компетентностите на учителите за използване и прилагане на форми и методи за рефлексия по въпросите на демократичното гражданство като: противодействие на тормоза, насилието и др., за създаване на подкрепяща среда в класната стая, за работа с деца и ученици със СОП, работа с родителите, противодействие на негативни прояви като агресията/гнева - разпознаване, причини и превенция;• Включване на ученици с проблемно поведение в групи за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин, насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности; наставничество;• Участие на учениците в училищното управление и подкрепа за доброволчески инициативи. <p>Допълване на групата дейности с подходящи за постигане на целта дейности, препоръчани от Съвета на Европа за развиване на компетентностите за демократична култура Guidance for implementation (coe.int)</p> <p>Мотиви: Развиването на компетентностите за демократична култура е полезен инструмент за подпомагане на младите хора в тяхната подготовка за пазара на труда,</p>	
--	--	--

		<p>която има тенденция да изисква нарастващо ниво на демократични компетентности (като езикови, комуникативни и многоезични умения, толерантност към различието и устойчивост) във високо технологично напреднал контекст.</p> <p>Добавената стойност на цялостен подход към образователната среда при развиването на демократичната култура в училище и компетентностите, които трябва да бъдат придобити от учащите, ако искат да участват ефективно в културата на демокрацията и да живеят мирно заедно с другите в културно отношение различни демократични общества би била много голяма. Много от компетенциите, които хората използват, като умения за самостоятелно учене, аналитичност и умения за критично мислене, комуникативни умения, знания и критично разбиране на света, отговорност, уважение към другите хора и способност за работа като част от екип - също са от значение за ролята им на активни граждани в културно разнообразни демократични общества и са от основно значение за личностното им развитие.</p> <p>Има доста съществени доказателства, които подсказват, че цялостният подход към образователната среда, при който се интегрират демократичните ценности и принципите на правата на човека в преподаването и ученето, в управлението и като цяло в атмосферата на училището допринася значително за опита на учениците, развитието на и практическото прилагане на демократични компетенции.</p> <p>Ефективно прилагане на Референтната рамка за компетенции за демократична култура (RFCDC) е водещият инструмент на Съвета на Европа в областта на образованието. Рамката се състои от набор от образователни материали, които могат да се използват от педагогическите специалисти за подготовка на младите хора в компетентностите, необходими за предприемане на действия за защита и насърчаване на правата на човека, демокрацията и върховенството на закона, да участват ефективно в културата на демокрацията и да живеят мирно заедно с други в културно разнообразни общества.</p> <p>Приложени файлове:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Интеркултурното образование. 2. Компетентности за демократична култура. 	
6	<p>РАДКА КАРАГЬОЗОВА, представител на Българската асоциация на частните училища/ изказване по време</p>	<p>В изтеклата Оперативна програма по отношение на образователната система, частните образователни институции – имам предвид училища, детски градини, професионални колежи, нямаха възможността да бъдат включени като равнопоставени участници. Именно по тази тема работихме много през изтеклия период и се надявам, че формулировките, които виждаме тук на ниво бенефициенти, бидейки така отворени като училища, без да има квалификация по отношение на вида на финансирането, означават, че достъпът до частните училища и детски градини няма да бъде лимитиран.</p>	<p>Приема се за информация.</p>

**на общественото
обсъждане**

Неведнъж сме изразявали позицията си, че да се ограничава възможността на входа на Оперативната програма, на входа на този проект, и от гледна точка на Стратегия, от гледна точка на граждански права и от гледна точка на демократични практики, и е някак неконструктивно, неперспективно и неоснователно според нас.

На разположение сме, когато се работи по отношение на критериите за конкурентния достъп вече до ресурси, това да не бъде отново възпрепятствано на един следващ етап, тоест когато се разработват критериите, да имаме предвид отново огромния потенциал, който носи тази малка група, малък сегмент от образователната система, но сегмент с изключителен принос например към Приоритет 2, към иновативните училища, иновативните практики, програми, мултиплицирането им. Въобще този ресурс, който носим, мисля, че едва ли има незапознат тук, само първата вълна на иновативни училища, при провеждането на новия закон, този малък процент училища, всъщност беше отговорен за една пета от въведените иновации в системата.

Ще добавя нещо към изказването на доктор Андреева. Бих искала да подкрепя предложението ѝ във връзка с намаляване на агресията. Мисля, че би било много добре да мислим все повече за изграждането на култура на поведение като, разбира се, се потърси подходящата формулировка. Компетентността за демократична култура, която включва и междуличностното общуване, е много ценна компетентност. Ние продължаваме да се фокусираме върху негативния фактор намаляване на агресията, който очевидно включва мерки постфактум, а не мерки на превенция и създаване на ефективна култура на взаимодействие в училище и във всички образователни институции като цяло.

Ако ми позволите само една реплика по отношение на приобщаващото образование и социалните практики. С огромен респект към всички, които споделиха приобщаващото образование, социалната функция на Програмата, смея да твърдя, че има изключителни пилотни програми по отношение на децата със специални образователни потребности там не бива да бъде изключен опитът на частните образователни институции, макар обхватът да е по-малък като мащаб, практиките и създадените програми са изключителни.

По отношение също така на децата с таланти – освен това, регионалното разпределение вече на частните училища съвсем не е съсредоточено единствено в София, което е много добър признак, мисля за литерализиране и за развитие на образователната ни система като цяло.

7	<p>ЕЛИСАВЕТА НОВАКОВА,</p> <p>родител/ изказване по време на общественото обсъждане</p>	<p>За връзката на образованието с пазара на труда - най-отдолу към работодатели да добавите и браншовите организации и отделно, когато разработвате в детайли тази Програма е хубаво да обърнете внимание, че има първичен и вторичен пазар на труда. Вторичният е това, което е субсидирано и от държавата.</p> <p>Относно професионалното ориентиране би било хубаво да става на по-ранна възраст, а не на възраст студенти. Другото, което ми направи впечатление – планивали сте да правите, или те може да съществуват към момента, Центрове за високи постижения. Хубаво е да се вземе предвид също, че има тенденция за правене на инкубатори за иновации и това нещо може да се съчетае с предприемачеството, което също го имате залегнало като приоритет.</p> <p>По Приоритет 3 – планирано е, това е пак европейска политика, проследяване на дипломираните висшисти. Това с каква цел ще се прави, хубаво е да поясните на хората. Отделно на мен също ми се иска да се направи едно такова проследяване и на учениците, които завършват професионалните гимназии, защото моите наблюдения са, че има гимназии, където 90% от учениците продължават да следват и всъщност реално не изпълняват целта, която си е заложило Министерството на образованието, да направи едни професионалисти, които в крайна сметка да работят на пазара на труда.</p> <p>Що се отнася до докторантурите, би било удачно също и бизнесът да бъде включен, и да има възможност докторантите да работят някъде, в някоя фирма и всъщност да развиват научна дейност с по-практическа насоченост.</p> <p>Накрая, последният слайд, който ни показахте, и стана въпрос за подкрепата на децата да участват в олимпиади.</p>	<p>Приема се. Участието на работодатели и национално-представителните им организации е предвидено в дейностите при професионално образование и обучение при прилагане на секторен подход чрез подкрепа за Секторните съвети за уменията за разработване на нов Списък на професиите за професионално образование и обучение, актуализиране на учебни планове и програми, при допълнителните практики в реална работна среда за ученици в професионалните училища и при разширяване обхвата на дуалната система на обучение, включително и при кариерното и професионално ориентиране в професионалните училища. По отношение на Центровете за високи постижения в основата на идеята за тяхното създаване е те да функционират въз основа на партньорства между професионални училища, университети, компании, местни власти и други</p>
---	---	---	--

			<p>образователни институции, което включва и социалните партньори, които да подпомогнат предоставянето на обучения за професиите и уменията, необходими на местния/регионалния пазар на труда, с цел осигуряване на възможности за кратък период на преход от училище към работа.</p> <p>В Приоритет 3, в целевите групи по СЦ по чл. 4, пар. 1, буква д) са добавени браншови и професионални организации.</p> <p>Участието на работодатели се предвижда и във висшето образование за подкрепа за докторски програми, с актуални потребности на конкретни икономически сектори, бизнеси и работодатели, публични институции и научни организации, приоритетно насочени към индустрия 45.0, зеления преход, син растеж и/или ИСИС, планирана като мярка по <u>СЦ по чл. 4, пар. 1, буква ж) на Приоритет 3.</u></p>
--	--	--	---

		<p>Участието в олимпиадите за мен е един краен етап на един много дълъг път. Всъщност е хубаво не само да подпомагаме деца, за да отидат някъде и, транспорт – нямам представа какво имате предвид да им платите, за да участват в тези олимпиади, но самата подготовка за мен е много по-важна. Макар и да не вземат участие децата в една олимпиада, самата подготовка според мен е по-ценна от крайния резултат, но това го казвам като родител. На Вас Ви трябва резултати и доказателства защо сте дали парите и по-логично е по друг начин да подходите и да гледате на нещата.</p>	<p>Приема се за информация. Подкрепата за ученици с таланти в Приоритет 2 на програмата предвижда извънкласни дейности за ученици с таланти за подготовка за участие в регионални кръгове на конкурси, олимпиади и състезания в културата, спорта, STEAM и чуждите езици, както и извънучилищна подготовка (тренировъчни спортни лагери; летни академии и др.) за ученици, които са класирани на национални олимпиади и състезания.</p>
8	<p>ЗЛАТКА ДИМИТРОВА, експерт по образователни политики, Сдружение „Образование България 2030“ / изказване по време на общественото обсъждане</p>	<p>Аз имам един малко по-силен фокус върху необходимостта от допълнителна квалификация на директорите на училища и детски градини, свързани с развитие на лидерски и мениджърски потенциал. Какво имам предвид? Въпреки че в момента е заложено като възможност квалификация на педагогически, непедagogически специалисти, директори, включително на експерти от регионални направления по образованието, смятам, че темата с лидерския потенциал и развитието на лидерския потенциал в системата, е изключително важна и беше поставена като акцент в стратегическата рамка за образование, обучение и учене, и би могла да бъде малко по-фокусирано заложена и тук, макар че това е просто предложение, достатъчно общо са разписани дейностите и приоритетите.</p>	<p>Приема се. Повишаването на лидерските умения е добавено към мерките за повишаване на квалификацията на учителите, училищните лидери и РУО експертите, предвидени в група дейности 1. Ефективно прилагане на компетентностния модел, чрез въвеждане на училищни методически планове за действие за развитие на ключови компетентности на Приоритет 2 на програмата.</p>

Още едно – не точно предложение, а по-скоро впечатление, и като въпрос, който да поставим дългосрочно на масата, е възможността чрез тези дейности, чрез заложените приоритети и в Програмата, и като цяло, да се оценява не само достигането до определени ученици и целевите групи, а да се оценява ефектът от всички дейности. Какво имам в предвид под ефект? Чудесно е, че като индикатори са заложили както резултати, така и продукти, но е важно да бъдат заложили и качествени индикатори, които да покажат дали в дългосрочен план има някаква промяна. Ще дам пример. Например, когато развиваме умения, да кажем умения на учители да преподават ключови компетентности или да прилагат иновативни методи, тогава е важно да бъдат оценявани именно тези умения и дали дейностите, които са били реализирани по Програмата, са допринесли за тяхното развитие и формиране.

В момента така заложените индикатори, те са по-скоро количествени, което също е важно. Това е важно да го знаем като информация, за да може да се взимат по-нататъчни решения, но именно качествените индикатори дават по-пълноценната представа за това дали изразходваните средства постигат ефекта, за който са предназначени, дали се изпълняват в действителност целите по Програмата и дали има някакъв дългосрочен устойчив резултат върху компетентности, върху умения, върху нагласи, на всички засегнати целеви групи по Програмата. Поставям го като въпрос: дали би било по-важно да има механизъм, чрез който например Министерството на образованието и науката би могло само да инициира или да положи усилия да се оценява ефектът от реализираните дейности и да има начин, по който в самата Програма може да бъде заложило с допълнителни средства, тъй като това включва скъпоструващи инструменти, разбира се, за подобен тип оценка, дали има такава възможност.

Не се приема.

Показателите за резултат на Програма „Образование“ са разработени съгласно изискванията, заложили в чл. 16 (1) (а) на Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския Парламент и на Съвета и в чл. 17 (1) на Регламент (ЕС) 2021/1057 на Европейския Парламент и на Съвета от 24 юни 2021 година, „За програмите, които ползват обща подкрепа по направлението на ЕСФ+ при споделено управление, се използват общи показатели за краен продукт и за резултат, определени в приложение I, с цел мониторинг на напредъка в изпълнението. Може да се използват и показатели, специфични за програмите.“

Специфични за програмите индикатори се използват само в случаите, когато общите показатели (за продукт или за резултат) не са достатъчни, за да отразят основните резултати, които трябва да бъдат постигнати

			<p>при определена специфична цел. В такива случаи програмата трябва да идентифицира ограничен брой специфични за програмите показатели в допълнение към общите показатели.“ (Common indicators toolbox, June 2021, toolbox_june_2021_final.pdf (europa.eu))</p> <p>По отношение оценката на ефектите (въздействието) от Програмата – това се прави със специфични оценки. В допълнение, в рамките на всяка операция ще бъде планиран мониторинг и отчитане на образователните резултати на децата/учениците от прилагането на съответната подкрепа по програмата.</p>
--	--	--	---

9	<p>МАРИЯ ЯНКОВА, програмен директор „Образование“ в УНИЦЕФ България/ изказване по време на общественото обсъждане</p>	<p>Темите за обхвата, за повишаване на обхвата в образователната система, включително от най-ранна възраст, темите, свързани с приобщаващото образование, с изключителен фокус върху децата със специални потребности, както и насилието, са изключително важни и деликатни приоритети, които сме удовлетворени да видим, че са адресирани с такъв фокус в новата Програма.</p> <p>Чувам и разбирам коментарите на колегите за демократичната култура и считам, че са изключително важни. Ако всъщност вникнем малко повече, и надявам се в операциите, които предстоят, всъщност това, което е заложено, именно един цялостен системен подход, който изгражда позитивна среда, която стъпва на определени принципи, ценности. От другата страна, трябва да сме внимателни и да търсим баланса и считам, че самите думички „насилие“ и „тормоз“, следва да останат, защото те дават един изричен фокус, който много често остава на заден план.</p>	<p>Приема се сведение.</p>
10	<p>ИРИНА ДИМИТРОВА, Националната агенция за професионално образование и обучение/ изказване по време на общественото обсъждане</p>	<p>Ние имаме няколко предложения, които сме изпратили подробно, но мисля, че е важно да получим и тук една малка трибуна. На първо място, тъй като в проекта още в самото начало има секция за професионално образование, следва да бъде разработена същата за професионално обучение като част от системата за професионално образование и обучение в България, разбира се, като се обхванат предизвикателствата на системата. Към момента има над 900 лицензирани центрове за професионално обучение, а нашите данни показват значителен превес на обучението по част от професия като гъвкава форма за квалификация и с цел по-бърз достъп до заетост. В тази връзка следва да се зложат мерки за една регулация за придобиването на така наречените пазарни квалификации и обучението по част от професия. По този начин смятаме, ще се адресира специфичната цел, заложен в проекта на Програмата, а именно насърчаването на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се имат предвид предприемаческите и цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените, изискванията на нови умения. Тъй като се заговори за проследяване на реализацията на лицата с различни степени на професионална квалификация и, разбира се, във висшето образование, в проекта на Програма е даден пример за проект на МОН за проследяване на реализацията, но липсва информация за подобен също много значим проект, който е изпълняван от НАПОО (Национална агенция за професионално образование и обучение) в продължение на три години горе-долу успоредно с този проект на МОН и ние взаимно сме си разпространявали информацията от двата проекта, тъй като си партнираме с МОН. В нашето изпратено становище сме изпратили данните за този</p>	<p>1-2. Не се приема. В представеното становище на Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО) по проект на Програма „Образование“ 2021-2027 г. (ПО) са включени предложения за залагане на мерки, пряко насочени към професионалното обучение на лица над 16 г. в лицензираните Центрове за професионално обучение (ЦПО) и професионално ориентиране в лицензираните Центрове за информация и професионално ориентиране (ЦИПО). По ПО ще бъдат подкрепени дейности по валидиране, извършвани от</p>

		<p>проект, тъй като при разписване на секцията за професионално обучение на лица над 16 години следва да се допълни информация за постигнатите резултати от проекта и как е възможно те да се прилагат за следващия период.</p> <p>На второ място, Национална агенция за професионално образование и обучение не фигурира в нито една от целите, мерките или дейностите, които са разписани в проекта по Програма, но пък са цитирани притеснителни данни за твърде ниското равнище на участието на обучение на възрастни в България в сравнение с това на Европейския съюз. Ние смятаме, че НАПОО е важен партньор в механизма на координация и съгласуване на действията на заинтересованите страни, в реализиране на националните и европейските приоритети, и бихме могли да осигурим един принос, особено по Приоритет 3 – осигуряването на връзка между образованието и обучението и изискванията на пазара на труда.</p>	<p>образователни институции съгласно Закона за предучилищното и училищното образование за придобиване на етап/клас/степен на образование с фокус основно образование, с цел осигуряване на достъп до и повишаване на степен от формалното образование.</p> <p>Приема се частично. Предвид функциите на НАПОО по отношение на изготвяне на предложения за промени в СППОО и на държавни образователни стандарти, НАПОО е добавена в целевите групи по Приоритет 3 на ПО. Във връзка с опита при прилагания модел на координация за развитие и усъвършенстване на професионалното образование и обучение, подкрепа от страна на НАПОО е предвидена и при въвеждане на обучение с кредити в ПОО.</p>
--	--	---	--

		<p>В проекта на Програма са разписани дейности, свързани с промяна в списъка на професиите за професионално образование и обучение, за въвеждане на нов формат на държавни образователни стандарти. Това са две от основните дейности, с които Агенцията се занимава и следва да бъдем включени. Още повече, смятаме за много важно и създаването на секторни съвети за умения като ние участваме като партньор на Министерството на образованието и науката в един проект, в който се създаде модел за такъв секторен съвет за умения. Освен това имаме дълги години опит в координирането на заинтересовани страни в един модел за координация между държавни институции, организация на работодателите и синдикатите. Смятаме, че този работещ модел би могъл да се доизгради и по този начин да се допринесе към постигането на дейностите по проекта.</p>	
11	АНТОН БЪЧВАРОВ, ръководител екип партньорство в образователния сайт „Уча се“ / изказване по време на общественото обсъждане	<p>Прекрасна е инициативата и политиките на МОН в посока повишаване на дигиталните компетенции на учителите и възможностите им сами да създават дигитално съдържание. Ясно е, че това е дълъг процес, който ще отнеме години и апелът ми е паралелно с това да продължи да се насърчава и подпомага достъпът и използването на вече съществуващи и доказани дигитални платформи и ресурси, особено тези, следващи държавните златни стандарти. За нас МОН трябва да продължи подкрепата си към училищата и детските градини за това да могат да има достъп до необходимите им дигитални инструменти, като тук трябва да говорим както за хардуер, така и за платформи и за софтуерни решения.</p> <p>От „Уча се“ сме на разположение за съвместна работа и диалог с Министерството в посока на повишаването на мотивацията за учене на учениците, развитието на качествено, модерно и приобщаващо образование.</p>	<p>Приема се за информация.</p> <p>Част от подкрепата за надграждане на облачната среда в образователната система в група дейности 2. Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. ПОО в приоритет 2 на програмата предвижда да бъдат въведени иновативни решения в общото училищно образование, вкл. въвеждане</p>

			на софтуерни решения за анализ и оценяване на образователните резултати, основани на използване на компютърно моделиране, алгоритми и изкуствен интелект; въвеждане на инструменти за персонализация на ученето; интегриране на наложени платформи за обучение (от разстояние в електронна среда) и надграждане на създадената библиотека с електронни ресурси и съдържание за учене и преподаване. В Приоритет 3 в подкрепа на системата за ПОО е предвидено съвместно разработване на образователни материали по професионална подготовка за определени сектори с иновативно цифрово и интерактивно учебно съдържание.
12	ИЛКО ЙОРДАНОВ, експерт в Институт „Отворено общество“, София/ изказване по време на общественото обсъждане	Бих препоръчал да имаме таблица на съдържанието и описание на таблиците, освен това документът да се публикува в Word.	Приема се частично. Проектът на ПО е в съответствие с Приложение V - ОБРАЗЕЦ ЗА ПРОГРАМИТЕ, ПОДКРЕПЯНИ ОТ ЕФРР (ЦЕЛ „ИНВЕСТИЦИИ ЗА РАБОТНИ МЕСТА И

		<p>По отношение на цитираните източници – моля да се обърне внимание на коректно посочване на източниците възможно най-точно. В този смисъл искам да помоля и да се погледнат внимателно някои от цифрите, цитирани в документа. На страница 28 например се посочва, че 45% от ромите не завършват средно образование. За съжаление, те всъщност са доста повече. Делът на лицата на възраст 18 – 24 години, завършили най-много основно образование, неучастващи в образование и обучение, в ромската общност, е около две трети, а при децата, които са в семейства, които живеят под линията на бедност, са около половината. Между другото, бих препоръчал на екипа ви да цитира данни, които и аз току-що цитирах от изследването на Националния статистически институт и Европейската агенция за основните права, които имат вече много актуални и надеждни ключови показатели за социално включване и основни права в България. Едноименният доклад е по Проекта „Нови подходи за генериране на данни за труднодостижими групи от населението“, финансиран по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство.</p> <p>Последните ни два конструктивни коментара са по отношение на Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“. Заглавието на подприоритета за разширяване обхвата в предучилищното образование и в началния етап на основно образование, ме смущава, тъй като действително в самия текст става дума за това, че ще бъдат взети мерки по отношение на подобряване на разширяване на обхвата и в другите образователни етапи.</p> <p>Бих искал да подчертая, че по данни на Националния статистически институт, обучаващи напуснали по причини на степен на образование, тоест необхванати, най-голям брой и с най-висок дял напуснали са в гимназиална степен, може да се видят времевите серии от последните няколко години. Разбира се, вероятно това се дължи на</p>	<p>РАСТЕЖ“), ЕСФ +, КОХЕЗИОННИЯ ФОНД, ФСП И ЕФМДРА — ЧЛЕН 21, ПАРАГРАФ 3, съгласно изискванията на Регламент (ЕС) 2021/1060 на Европейския Парламент и на Съвета, където няма възможност за включване на таблица на съдържанието.</p> <p>Приема се. Отражено е в Приоритет 1.</p>
--	--	--	--

		<p>успешен преход на учениците от уязвими групи към гимназиален етап, но трудностите в този етап за тях са големи и рисковете от отпадане остават, така че те също трябва да са във фокуса на мерките по Приоритет 1.</p> <p>В заключение, при откриване на форума, заместник-министър Пеева спомена за оценяването на резултатите от ОРЕС (Обучение от разстояние в електронна среда), обръщам внимание, че по Приоритет 2 на страница 60, 61 и следващи страници, много ясно се поставя фокус върху оценяването в училище за актуализиране на методите и средствата за вътрешно оценяване. Това оценяване е свързано обаче или би трябвало да е свързано и с НВО (Национално външно оценяване). Акцентът, който бих искал да поставя е, именно върху подобренията в националните външни оценявания. Смятам, че основните изпити от НВО се нуждаят от задълбочен преглед на техните теоретични и емпирични параметри, за да се гарантира, че те могат надеждно да се ползват за сравнения през годините. Тук смятам, че Програмата е добре да обмисли подкрепа на ЦОПУО. Това е изключително важен инструмент за целите на стратегическото планиране на политиките на МОН, а и на редица операции, които предстои да отвори Управляващия орган по време на новия програмен период.</p>	<p>Приема се. В група дейности 1. Ефективно прилагане на компетентностния модел, чрез въвеждане на училищни методически планове за действие за развитие на ключови компетентности, предвидената подкрепа за актуализиране на методите и средствата на вътрешното оценяване на ученици е допълнена и с националното външно оценяване.</p>
13	<p>Сийка Добрева и Хасан Мехмедалиев,</p> <p>Община Мадан/участие в чата</p>	<p>Как виждате подобряване на връзката ученик - родител-училище и работодател? Много крехко е представена ролята на обществените съвети към училищата.</p>	<p>Приема се. Обществените съвети към училищата са добавени към потенциалните бенефициенти по Приоритет 1 и Приоритет 2 на програмата. Детайлите ще бъдат разписани в процеса на разработване на критериите за подбор на операции и ще бъдат обсъдени със заинтересованите страни (в рамките на Комитета за наблюдение на Програма „Образование“ 2021-2027), а в следствие ще бъдат</p>

			разписвани и в насоките за кандидатстване по съответната процедура.
14	Лидия Димитрова, Общински съвет Сливен/участие в чата	Изказвам мнение, че за следващия програмен период отново са заложили малко средства за иновативни училища, усъвършенстване на компетентности, повишаване качеството на средното образование. Да, трябва децата да се приобщават, да се повиши обхватът, особено в основно образование. Но възпитаването и обучението на хората, които ще управляват държавата в следващите години, трябва да има по-голям приоритет. Мисля, че финансовият стимул за младежите, които ще продължат образованието си във ВУЗ, е малък.	Приема се за информация.
15	проф. д-р Милен Балтов, зам.-ректор по НИД и МС на Бургаски свободен университет/участие в чата	Като от част от коментарите за начина на осъществяване на проект „Студентски практики“ – като водещ функционален експерт и зам.-ректор потвърждавам подходящия вариант МОН да е бенефициентът, а ние ВУ партньори. По-ефективно е от грантова схема, по която всяко ВУ да кандидатства – така беше в периода 2010 – 2012 беше по този начин, Уверявам Ви, че разходите и усилията за десетки и стотици проекти са по-големи при грантова схема.	Приема се за информация.
16	Теодора Атанасова, гражданин/участие в чата	Като гражданин искам да попитам дали скоро ще има методика за ОРЕС (Обучение от разстояние в електронна среда)? С какви методи ще бъде определян индивидуалният прогрес на ученика? Каква ще бъде конкретната процедура за насърчаването на клубовете по интереси в училищата? Какво ще представляват индивидуалните учебни планове? Имам и още доста въпроси, възникнали от представените данни. Ще има ли опция в сайта да се задават въпроси, или начин за кореспонденция с екипа ви?	Планираните групи дейности в Програма „Образование“ 2021 -2027 г. очертават рамката на подкрепата от ЕСФ+ в сферата на образованието и обучението. Детайлите ще бъдат разписвани в процеса на разработване на критериите за подбор на операции и ще бъдат обсъждани със заинтересованите страни (в рамките на Комитета за

			наблюдение на Програма „Образование“ 2021-2027), а в последствие ще бъдат разписвани и в насоките за кандидатстване по съответната процедура.
17	Елисавета Новакова, родител/участие в чата	По последна точка от глава осма на Закона за предучилищно и училищно образование професионалните училища имат правото да предлагат подкрепа за успешно валидиране на знания и умения. На практика това не се случва (от запитване към министерството). Евентуално може да се обърне внимание на този проблем.	Приема се за информация Дейности за валидиране и признаване на съответствието между компетентности, придобити чрез неформално обучение и неформално учене, и изискванията за завършване на клас, етап или степен на образование са предвидени в Приоритет 1 на Програма „Образование“ 2021-2027
18	Теодора Атанасова, гражданин/участие в чата	Отново дигитализацията в училищното образование, възможно ли е да се създаде свободен достъп за учениците до платформи като Mozaweb, РНЕТ – това са някакви конкретни платформи, електронни учебници на издателствата и подобни платформи за учебни симулации и електронни учебни ресурси? Какъв ще бъде начинът на създаване на учебно съдържание с добавена реалност?	Приема се за информация. Част от подкрепата за надграждане на облачната среда в образователната система в група дейности 2. Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. ПОО в приоритет 2 на програмата предвижда да бъдат въведени иновативни решения в общото училищно образование, вкл. въвеждане на софтуерни решения за анализ и оценяване на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД
ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА
ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ

			<p>образователните резултати, основани на използване на компютърно моделиране, алгоритми и изкуствен интелект; въвеждане на инструменти за персонализация на ученето; интегриране на наложени платформи за обучение (от разстояние в електронна среда) и надграждане на създадената библиотека с електронни ресурси и съдържание за учене и преподаване В Приоритет 3 в подкрепа на системата за ПОО е предвидено съвместно разработване на образователни материали по професионална подготовка за определени сектори с иновативно цифрово и интерактивно учебно съдържание.</p>
--	--	--	--

19	НСОРБ - Теодора Дачева, заместник изпълнителен директор (за изпълнителен директор на съгласно Заповед №123/22.07.2021 г.)/получено писмено предложение вх. № 1103-179 от 02.08.2021 г.	<p style="text-align: center;">Писмено предложение с вх. № 1103-179 от 02.08.2021 г.:</p> <p>В подкрепа формирането на общо становище на общините, по публикувания за обществено обсъждане проект на Програмата за образование (ПО) за програмен период 2021-2027, изготвихме резюме на същия и проучихме мнението на местните власти по работната му версия.</p> <p>Както информирахме, е депозираното от нас становище по вариант 1.0 на ПО, предоставен на Тематичната работна група за разработването ѝ, в допълнение Ви прилагаме, обобщени коментари и предложения на общините по проекта на Програмата:</p> <p>1. В становищата си, общините подчертават и изразяват принципната си подкрепа за стратегическия документ, адресиращ основните предизвикателства в областите на приобщаващото образование и образователната интеграция, модернизацията и качеството на образованието и връзката му с пазара на труда. Положително се оценяват и заложените в проекта на ПО мерки и дейности, насочени към:</p> <ul style="list-style-type: none">• разширяването на обхвата в предучилищното образование и в началния етап на основно образование, чрез подкрепа за ефективно функциониране на механизма за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;• подобряването на цифровите умения на учителите и учениците, вкл. осигуряването на подходящо цифрово съдържание на всички нива на образование за учене в електронна среда;• повишаването на мотивацията за учене и стремеж към високи постижения за децата и учениците;• подобряването на ПОО, увеличаването на дела на дуалната форма на обучение и адаптирането на ПОО спрямо динамиката на пазара на труда;• осигуряването на достъп до качествено образование и за преодоляване на нефинансови бариери в малките населени места и в труднодостъпните райони, чрез осигуряване на социални пакети за млади учители;	
----	---	--	--

	<ul style="list-style-type: none">• ефективното прилагане на компетентностния модел, вкл. във висшите училища и др. <p>2. Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“, дейност 2 „Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното и училищно образование“: Положително се оценяват формулираните към поддейност 2.5. мерки насочени към екологичното образование и обучение на прилаганите на образователни програми и практически занимания за него. В контекста на Зелената сделка и тревожната ситуация в световен план по отношение на климата, както и с оглед приноса на ПО към реализацията на целите на Сделката и Парижкото споразумение, ще е удачно мерките насочени към екологичното образование, да се обособят като отделна дейност. По този начин освен, че те се акцентира върху екологичното образование, заложените за подкрепа мерки могат да се разширят с такива за придобиване на знания и компетентност от децата и учениците за ползата и употребата на възобновяемите енергийни източници, пестенето на енергия, повторното използване и рециклирането на суровини, опазването на водите, въздуха, горите, почвите и биоразнообразието, създаването и функционирането на „зелен“ бизнес и др.;</p> <p>3. Приоритет 2 „Модернизация и качество на образованието“:</p> <p>3.1. Дейност „Дигитална трансформация на училищното образование“: Общини предлагат в наименованието на дейността да се добави и предучилищното образование, както и да се планират мерки за подкрепа насочени към разработване на единна електронна платформа за образователни услуги и е-библиотека от електронни ресурси за преподаване е отворен достъп за педагогическите специалисти от детските градини;</p> <p>3.2. Дейност „Подкрепа за ученици с таланти“: Заложената дейност, е оглед съсредоточаването през последните години предимно върху учениците с образователни проблеми и СОП, се оценява като актуална, резонна и навременна. За ефективното и ефикасното ѝ реализиране, както и с оглед законовите компетенции на Центровете за подкрепа за личностно развитие - Общински детски комплекс, предлагам:</p>	<p>Приема се за информация. Програма „Образование“ 2021-2027 е един от инструментите за подпомагане на политиките и реформите в образователната система и не може да покрие всички сегменти в образованието и обучението на деца и ученици.</p> <p>Приема се за информация. Подкрепата за ученици с таланти в Приоритет 2 на програмата предвижда извънкласни дейности за ученици с таланти за</p>
--	--	--

- изброените поддейности да се допълнят с такива по организиране на дейности за развитие на интересите и способностите на децата и учениците;
- в основните целеви групи да се включат Центровете за подкрепа за личностно развитие (ЦПЛР).

подготовка за участие в регионални кръгове на конкурси, олимпиади и състезания в културата, спорта, STEAM и чуждите езици, както и извънучилищна подготовка (тренировъчни спортни лагери; летни академии и др.) за ученици, които са класирани на национални олимпиади и състезания, посредством които да бъдат развити способностите и интересите на учениците в тези области. В целевите групи на Приоритет 2 са включени институциите в системата на предучилищното и училищното образование, каквито са Центровете за подкрепа за личностно развитие. Детайлите на подкрепа ще бъдат разписани в процеса на разработване на критериите за подбор на операции и ще бъдат обсъдени със заинтересованите страни (в рамките на Комитета за наблюдение на Програма „Образование“ 2021-2027), а в последствие ще бъдат разписвани и в насоките за

		<p>С оглед на факта, че ЦПЛР изпълняват и дейности подкрепящи приобщаването на децата и учениците, считаме че те следва да бъдат включени и в основите целеви групи по Приоритет 1. С тяхна подкрепа и активно участие, биха могли да се реализират предвидените в приоритета дейности по целите за насърчаване на равния достъп до качествено и приобщаващо образование и обучение и за социално-икономическата интеграция на маргинализирани общности, като ромите;</p> <p>4. Препоръчва се и поставянето на специален акцент в ПО върху позитивното образование и възпитание, създаването на позитивна и привлекателна физическа и психологическа среда в училищата, като се формират ценности, значими за обществото, развива се емоционалната интелигентност на учениците, поощряват се критическото мислене, креативността, инициативността. Такова обучение, би довело до положителна промяна по отношение на удовлетвореността на ученици и учители, по-високи академични постижения, чувство на принадлежност към училищната общност и по-голяма ангажираност към общите цели и проблеми, по-добри взаимоотношения с родителите и представителите на местната общественост;</p> <p>5. В унисон със становището ни по вариант 1.0 на ПО, още веднъж настояваме разходите за осигуряване на училищни автобуси да бъдат допустими поради изключителната им важност за повишаване обхвата на децата в задължително предучилищно и училищно образование. В тази връзка отново апелираме текстовете (Приоритет 1. специфична цел (СЦ) по чл. 4, пар. 1, буква е) и по Приоритет 2, СЦ по буква д), че ограничени съпътстващи инвестиции в подобряване на учебната среда ще бъдат допустими, при условие, че закупуването на мебели и оборудване е необходимо за постигане на целта на операцията..., да се приведат в съответствие с Регламент 1057, където се реферира към обзавеждане, оборудване и превозни средства. При</p>	<p>кандидатстване по съответната процедура.</p> <p>ЦПЛР са второстепенни разпоредители към МОН и са част от допустимите целеви групи/бенефициенти по Приоритет 1.</p> <p>Приема се за информация. Направеното предложение е част от предвидената подкрепа в Група дейности 4. Подкрепа за създаване и прилагане на култура за иновации, иновативни детски градини и училища на Приоритет 2 на програмата.</p> <p>Приема се за сведение. Разпоредбите на цитирания регламент се отнасят за вид разход, а не за дейности и са приложими всички дейности съгласно разпоредбите на регламента.</p>
--	--	---	--

		<p>необходимост, оставаме на разположение за допълнително мотивиране и провеждане на работна среща за изясняване на нашето предложение.</p> <p>В заключение, вярваме че със съвместни усилия и в партньорство, ще подготвим програмен документ, който в следващите седем години ще допринесе за подобряване на достъпа до качествено образование за всяко българско дете.</p>	
--	--	---	--

20	Владимир Колев, управител на издателство „Клет България“/получено писмено предложение вх. № 1220-1 от 30.07.2020 г.	<p align="center">Писмено предложение с вх. № 1220-1 от 30.07.2020 г.</p> <p>Като един от водещите образователни издатели у нас, в чието портфолио са познавателни книжки, учебници, учебни помагала и дигитални ресурси с утвърдените марки Klett, „Анубис“, „Булвест 2000“, Cambridge, Oxford и пр., ние винаги сме работили и работим заедно с и в подкрепа както на българския учител, така и на ученика и родителя, в унисон с провежданите държавни политики в сферата на образованието. С дългогодишната си практика в създаването на качествено съдържание, както печатно, така и дигитално, имаме пряка експертиза и отношение към въпроса с разработването и разпространението на дигитално образователно съдържание, както и по отношение на насърчаването и използването на дигитална и хибридна среда за учене и оценяване.</p> <p>Същевременно, разработваните и предлагани от нас учебни материали, вкл. и електронните ресурси, строго се придържат от една страна към нуждите на образователната система, а от друга - към съществуващите образователни стандарти и актуалните учебни програми у нас, като по този начин гарантират най-високо качество на образователните материали. Като част от една от най-големите образователни издателски групи в Европа, „Клет България“ прилага в работата си наложени и доказани добри практики, методи и технологии.</p> <p>Акцентирайки на заложената в програмата идея за създаване на дигитални ресурси с отворен достъп и използването на специални образователни платформи отправяме своето предложение в бъдещото развитие на програмата да бъдат взети под внимание и активно използваните, вече напълно отговаря на действащите учебни програми и ДОС, и вече успешно се прилага в българското училище.</p> <p>Вярваме, че активното включване в бъдеще на образователните издатели и в създаването на нови образователни услуги и ресурси (вкл. за учене и преподаване с отворен достъп) за всички форми на образование е ключов фактор и гаранция за осигуряване на висококачествено и иновативно съдържание.</p> <p>За нас и нашата група разработването на качествени и ефективни образователни ресурси, инструменти и услуги е не само занятие, а мисия и страст, като ние най-добре знаем колко всеотдаен труд на авторски екипи, методисти, редактори, рецензенти, коректори, мултимедийни дизайнери, програмисти, колко организационни усилия и финансови средства са нужни за реализацията на истински качествен краен продукт. Като елемент и от социалната никорпоративна отговорност ние непрекъснато</p>	<p>Приема се за информация.</p> <p>Част от подкрепата за надграждане на облачната среда в образователната система в група дейности 2. Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. ПОО в приоритет 2 на програмата предвижда да бъдат въведени иновативни решения в общообразователната подготовка, вкл. въвеждане на софтуерни решения за анализ и оценяване на образователните резултати, основани на използване на компютърно моделиране, алгоритми и изкуствен интелект; въвеждане на инструменти за персонализация на ученето; интегриране на наложени платформи за обучение (от разстояние в електронна среда) и надграждане на създадената библиотека с електронни ресурси и съдържание за учене и преподаване. В Приоритет 3 в подкрепа на системата за ПОО е предвидено съвместно разработване на образователни материали по професионална подготовка</p>
----	--	--	--

	<p>финансираме мащабни проекти, подкрепящи образователната система и останалите участници в нея, вкл. обучения за учители (напр. чрез програмата ни „Дигиталният учител“ с основна цел повишаване на дигиталните умения на учителите, чрез предоставяне на свободен достъп до редица качествени учебни и обучителни ресурси и др.).</p> <p>Ето защо считаме за изключително важно подкрепяните от програмата мерки за създаване на дигитално съдържание да бъдат фокусирани и върху качеството му (вкл. по отношение на устойчивост и ефективност), да се насочат специални усилия върху курирането на предоставяните ресурси и гарантирането на съответствието им с учебни програми, ДОС, ангажирането в този процес на доказани доставчици на образователно съдържание, подготвяно от професионални екипи и подлагано на утвърдени процедури за проверка на качеството.</p> <p>Създаването на т.н. „отворени образователни ресурси“ (OER) е много сериозно предизвикателство за авторското право, тъй като напр. учителите, без да съзнават това, често посягат върху обекти на авторски или сродни права. Защищаването на авторското право при създаването, адаптирането и използването на подобни ресурси е предизвикателство в световен мащаб, особено когато става въпрос за реализацията на подобни мащабни проекти като обсъжданата програма. Същевременно опазването на авторските права е доказан инструмент за разработване и гарантиране в дългосрочен план на професионално, специализирано и висококачествено съдържание.</p> <p>Въпросите, свързани с всяка инициатива за създаване на образователни ресурси с отворен достъп са много и комплексни (дебатът е актуален и за всички членове на Международната асоциация на издателите и по-конкретно Educational Publishers Forum).</p> <p>Част от тях включват например:</p> <ul style="list-style-type: none">• Какви са използваните технологии и видове съдържание в световен мащаб?• Как разбираме предимствата и недостатъците от използването на новите технологии за образователни цели?• Как осигуряваме и поддържаме високо качество на образователното съдържание – в краткосрочен и дългосрочен план?• Могат ли OER да осигурят и поддържат същото ниво на високо качество,	<p>за определени сектори с иновативно цифрово и интерактивно учебно съдържание.</p>
--	---	---

		<p>очаквано и изисквано от професионално публикуваните учебни ресурси?</p> <ul style="list-style-type: none">• Каква е ролята на OER в съчетанието им с професионално публикуваните образователни ресурси?• Какво ниво на качество е необходимо за изпълнение на тази роля?• Какви системи за оценка и контрол на качеството на ресурсите със свободен достъп създаваме? <p>Като отговорен издател ние сме силно загрижени да дадем най-доброто на учителите и техните ученици, като гарантираме успешен образователен процес и преживяване и непрекъснато подобряваме нивото на образователните резултати. Затова бихме се радвали да обсъдим тази проблематика на среща, в която да изложим вижданията и опита си (национален и международен), за да могат да бъдат отразени в програмата в полза на търсените от всички нас и максимален плурализъм на съществуващите опитност и мнения.</p>	
--	--	---	--

21	<p>Димитринка Петкова, заместник областен управител, гр. Сливен/получено писмено предложение вх. № 94-189/ 06.08.2021</p>	<p align="center">Писмено предложение с вх. № 94-189/ 06.08.2021г.:</p> <p>Имам следните препоръки :</p> <p>1. Към приоритет № 1 „Приобщаващо образование“ :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Осигуряване на средства за откриване на ДГ / детски градини / - почти във всички по – големи градове има недостиг; все още има и населени места /села/ без ДГ – това създава затруднения за родителите; - Обхват на децата в ДГ след навършване на 3 – годишна възраст – особено за децата от ромския етнос – с цел социализация, овладяване на български език, създаване на навици за хранене, обличане, лична хигиена, работа в група, поемане на отговорности ... Преходът детска градина – училище, т.е. първи клас, ще бъде плавен. Ще бъде улеснена и работата на началния учител да работи с децата, а не да ги учи на български език; - Да се мисли в перспектива за безплатни детски градини – поетапно; - Създаване на Единна европейска електронна образователна система за проследяване на учащите в ЕС – не са малко ромските семейства, които отиват на работа в чужбина, вземат децата си с тях, но не знаем какво се случва в чуждата страна – работят, учат или ... - В Програмата е застъпено здравословното хранене, а защо не се помисли за откриване на ученически и студентски столове – децата и младежите ще получават прясна и здравословна храна на достъпна цена, а не да купуват от павилионите кроасани, снаксове, вафли ... Нека погледнем колко от децата са с наднормено тегло! - Образователната програма дава равен шанс на децата, но акцентът пада върху ромските деца, къде остават децата от отдалечените райони и най – вече от български социално слабите семейства и деца сираци, които не могат да си позволят да учат, да плащат семестриални такси, квартири, пътни ... , а има много умни младежи! <p>2. Към Приоритет № 2 „Модернизация и качество“ :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ковид – 19 наложи дистанционното обучение – то се оказва ниша и възможност за образованието, но не бива да гледаме на него като заместваща форма, защото класната стая, кабинетът, лабораторията, фирмата и най – вече пряката връзка с учителя не могат по никакъв начин да бъдат заменени! - неграмотността на децата се увеличава; 	<p>Приема се за сведение. По П1 децата и учениците от отдалечените райони се обхващат чрез процедури на национално ниво и чрез прилагане на териториални подходи като BOMR и ИТИ.</p> <p>Приема се за информация. Направените коментари към приоритет 2 и приоритет 3 не са от компетенциите на</p>
----	---	--	---

	<ul style="list-style-type: none">- Училищната среда социализира, а дистанционната форма изолира, създава стресови и депресивни състояния;- На голяма част от ромските деца бяха предоставени технически средства – лаптопи, но повечето от тях не се използваха по предназначение – бяха чупени или бяха продадени;- При семейства с две или три деца не може да се говори за качествено образование – няма как деца от различни класове да работят с едно и също електронно устройство и в отделни стаи;- Да се помисли за учебниците и учебните помагала – моето мнение е да има по един учебник по образователен предмет за випуск. Много варианти са възможност за избор, но реално учебният материал във всички варианти е един и същ. Разликата е в таблиците, картините, въпросите, начините на интерпретация, допълнителната информация или поместените тестове за оценка на знанията. Един учител може да определи даден учебник за добър, ако поне една година е работил по него. За жалост, учителите избират вариант за няколко часа или 2 – 3 дена – на практика този избор е формален.- Да се организират периодически курсове и обучения с учители за новостите в образователния процес, работа с деца със СОП;- Да се отделят повече средства за иновативни ДГ, училища, ВУЗ;- Хубаво е, че учителските заплати се повишиха, но реалната картина е друга! Предлагам да се изработи скала за оценка на учителския труд. Не може да има еднаква заплата при различен труд и различни резултати! ;- Отчитам като грешка Наредба на МОН от преди години да няма оставащи ученици 1- 4 клас. Това създаде хаос – неграмотни деца завършват начално, основно и средно училище. Кого заблуждаваме!;- Предлагам окрупняване на ВУЗ – критериите за прием спадат и висшето образование не е на необходимото ниво, а завършилите студенти не работят по специалността или бягат в чужбина за по – добро заплащане;- Да се изработи Национална стратегия за образованието – не може да има Стратегия за приобщаване на ромите, а цялостна стратегия за образованието да няма!;	Управляващия орган на програмата.
--	---	-----------------------------------

- Обучение на възрастни или УЦЖ / учене през целия живот / - акцентът да пада върху развиване на личностни, социални, дигитални, здравни и др. умения и компетентности. Курсовете за ограмотяване на възрастни да се провеждат не само към училищата, а и към читалищата. Например един проект като „Училище за родители“ би бил успешен, ако се работи както трябва. Макар че при проекта „Нов шанс“ се заплащаше на участниците, той не даде очаквания резултат. Средствата можеше да се изплащат при завършване на определен клас или поне определен срок. Нека приучим участниците, че трябва да дадат преди да получат.

3. Към Приоритет № 3 „Връзка на образованието с пазара на труда“ :

- Харесва ми, че образованието трябва да бъде обвързано с пазара на труда, но то трябва да бъде съобразено и с нуждите на икономиката в отделните области и региони – както професионалното образование и обучение, така и обучението във ВУЗ. Недопустимо е пренасищане на специалисти и в същото време работодателите да се оплакват от липса на качествена работна сила или нежелание на завършилите да започнат работа по специалността;

- Камарата на работодателите да изработи регламент за връзката на професионалните училища и ВУЗ с фирмите. Да се въведат договори за съвместна работа, заплащане на практики и стаж, повишаване на средствата при овладяване на определени операции – стъпаловидно – стъпка по стъпка. Наставничеството да намери място при овладяване на практическите умения.

- На учениците и студентите / при желание от тяхна страна / да се гарантира възможност за започване на работа с добро заплащане, за да имат стимул младите хора да останат в България;

- В момента има недостиг на работна ръка в сферите на земеделието – зеленчукопроизводство, овощарство, градинарство, животновъдство; липса на стругари, фрезисти, монтьори, монтажници; хляб и производство на хлебни изделия и т. н. Да се помисли как тези професии да се направят притегателни за младите хора;

- Директорите на професионалните училища и гимназии да поддържат тесни връзки с фирмите за дуално обучение; Да бъдат подписвани договори не само между фирмите и училищата, а да има договор и с всеки ученик и фирмата;

		<p>- Да се отпускат средства за обновяване на кабинетите и работилниците със съвременни машини и технически съоръжения, за да може завършващите да бъдат подготвени и да отговарят на нуждите на пазара на труда;</p> <p>- Липсата на работна ръка в текстилната индустрия е проблем. Сливен е люлка на текстилната промишленост. През 1834 г. Добри Желязков открива първата текстилна фабрика на Балканите. Днес индустрията е в колапс. В професионалната гимназия по текстил и облекло се обучават предимно девойки от ромския етнос. Желанието на Областна администрация Сливен е да направим училището Национална гимназия, но сме затруднени от закона за Националните гимназии, който гласи, че преобразуването на професионално училище в национално може да се осъществи при условие, че има прием на ученици от несъседни области. Това ни връзва ръцете, макар че ПГТО „Добри Желязков“ има добра материална база, подготвени професионалисти, специалности с бъдеще, но няма общежитие, в което да настаним учениците. Нека в Програмата да бъдат заложили средства за разкриване на общежития – това ще даде възможност за възраждане на текстилната индустрия и за осигуряване на качествена работна ръка. Това би допринесло и за по - добър обхват на учениците, задържането им и разкриване на нови работни места.</p>	
22	<p>Траян Траянов Изпълнителен директор Фондация “Заедно в час”/получено писмено предложение вх. № 94-193/ 09.08.2021</p>	<p>Писмено предложение с вх. №94-193/ 09.08.2021г.:</p> <p>Приветстваме силния фокус на Програмата върху намаляването на преждевременно напусналите училище, по-пълното обхващане на децата в предучилищното образование и началния етап на училищното образование и подкрепата за деца и ученици от уязвими групи. Ефективното прилагане на компетентностния модел, залегнало в дейностите по Програмата, е ключов момент за подготовката на днешните деца и младежи за света на бъдещето. Това може да се случи само с добре подготвени и мотивирани педагогически и непедagogически специалисти, които обръщат индивидуално внимание на всяко дете и ученик. Затова предвидените в Програмата мерки за повишаването на уменията, капацитета и непрекъснатата квалификация на педагогическите специалисти и непедagogическия персонал, преподавателите и образователните ръководители са от ключово значение. Подкрепата за утвърждаването на алтернативен достъп към учителската професия ще позволи на повече мотивирани професионалисти да спомогнат за качествено образование за всяко дете в България.</p> <p>Силно приветстваме и дейностите в Програмата, насочени към подготовка и въвеждане на адаптирани учебни материали и помагала за ученици, чийто майчин език е различен</p>	<p>Индикатори по Програмата са разработени съгласно приетите регламенти за програмен период 2021-2027 г., а за специфичните индикатори се описват методологии за конкретни процедури, по които ще се използват.</p>

от българския език, както и допълнителното езиково обучение по български език в училище. Включването на неправителствени организации с доказан опит и експертност като възможни бенефициенти по Програмата ще позволи в дейностите да участват хора, работили на терен с целевите групи и добили ключови умения и знания за подобряване на образователната система в България.

Отправляме следните препоръки за допълнения към проекта на Програма “Образование” 2021-2027, които вярваме, че ще допринесат за това този стратегически документ да отговаря изцяло на нуждите и изискванията на българската образователна система и на съвременната реалност, както и да осигури нужната резултатност на предвидените дейности:

1. Прецизиране на индикаторите за изпълнение

Ясното и прецизно формулиране на индикаторите за изпълнение на дейностите по Програмата ще увеличи вероятността предвидените мерки в действителност да са от полза за заложените цели. Смятаме, че на места има нужда от конкретизиране на предвидените индикатори и добавяне на начини за измерване на ефекта от дейностите по Програмата. Примери за индикатори, които според нас имат нужда от допълнително изясняване, са:

- „Брой деца и ученици с подобрени образователни резултати“ - не е ясно на база на какво ще се отчете подобрене на образователните резултати;
- „Брой педагогически специалисти, които прилагат в преподаването придобитите умения 1 година след приключване на обучението“ - как ще бъде измерено прилагането в преподаването на придобитите умения;
- „Население, притежаващо основни цифрови умения“ - как ще бъдат измерени основните цифрови умения;
- „Брой студенти, които в резултат на подкрепата от ЕСФ+ са подобрили практическите си умения за работа“ - как ще бъде измерено подобрието на практическите умения за работа.

Приема се за информация.

За всеки общ и специфичен индикатор, Управляващият орган на програмата разработва фиш, в който се съдържа и информация за методологията за отчитане на целевите стойности за съответния индикатор.

2. Обособяване на специфична дейност за стимулиране на ученици, студенти и професионалисти, които проявяват интерес да станат учители по предмети, по които има остър недостиг (в това число математика)

Програмата предвижда множество мерки в посока стимулиране на обучението по ключовите за XXI век STEM направления. През последните години обаче се наблюдава устойчива негативна тенденция за недостиг на учители по тези предмети, особено по математика. Студентите в това направление намаляват с всяка изминала година, като още по-малка част се реализират като учители по математика. Професионалистите от други сфери, които имат достатъчно познания по математика, нямат стимули да влязат в учителската професия. Недостиг се наблюдава и в направления като информационни и комуникационни технологии и чужди езици.

Смятаме, че предвиждането на дейности в Програмата, които да имат за цел увеличаване на броя учители по предмети, по които има остър недостиг, ще допринесе съществено за добрата подготовка на учениците, както от гледна точка на изискванията на днешния пазар на труда, така и на критическо мислене и способност за решаване на проблеми. Според нас подготовката и стимулирането на интереса към учителската професия, и конкретно в направление математика, трябва да започне още на ниво училище, така че повече млади хора да придобият знанията, уменията и нагласите за бъдеща реализация в тази област.

Оставаме на разположение за последващи разговори. Ще очакваме да се свържете с нас при нужда от допълнителна информация във връзка с направените предложения.

Приема се за информация.

Група дейности 5. Дейности в подкрепа утвърждаването на алтернативен достъп към учителската професия, чрез привличане и осигуряване на достъпа на високо квалифициран човешки ресурс към преподавателската професия, която е хоризонтална дейност за Приоритет 2 на програмата, е насочена именно към въвлечането в учителската професия на специалисти от практиката, които имат опит в различни сфери. В програмата са предвидени и дейности за стимулиране на интереса на учениците към STEAM, с което ще се увеличи броят на учениците, интересувачи се от университетски специалности и работни места в технологичните индустрии, на учениците-изследователи и учениците, създаващи дигитално съдържание. Детайлите ще бъдат разписвани в процеса на разработване на критериите за подбор на операции и ще бъдат

			обсъждани със заинтересованите страни (в рамките на Комитета за наблюдение на Програма „Образование“ 2021-2027), а в последствие ще бъдат разписвани и в насоките за кандидатстване по съответната процедура.
23	Наталия Митева, Мениджър образование и социално въздействие, ТЕЛЕЛИНК БИЗНЕС СЪРВИСЕС ЕАД”/получено писмено предложение вх. № 1321-60/ 09.08.2021	<p>Писмено предложение с вх. №1321-60/ 09.08.2021г.:</p> <p>Във връзка с публикувания за обществено обсъждане проект на програма „Образование“ 2021-2027 г. („Проекта на Програмата“), бихме искали да споделим опита си в подкрепа на изграждане на партньорство на държавата с бизнеса чрез въвеждане на технологични решения, адаптирани спрямо нужните и потребностите на участниците в образователния процес и институциите за постигане целите на образованието, обучението и продължаващото учене в Република България.</p> <p>Във връзка с това, с настоящото становище изразяваме позицията си по повод публикувания за обществено обсъждане проект на програма „Образование“, като отправяме следните предложения и коментари, които бихме желали да бъдат взети предвид във финалния вариант на Оперативна програма „Образование“ 2021-2027 г.:</p> <p>1. Относно точка „1. Програмна стратегия: основни предизвикателства пред развитието и отговори на политиката“:</p> <p>На стр. 7-8 от Проекта на Програмата, в частта <i>“Предизвикателство: Повишаване на мотивацията за упражняване на учителската професия и усъвършенстване на квалификацията на педагогическите специалисти”</i></p> <p>Препоръка:</p> <p>Аплодираме мащаба на квалификационната дейност за учители, описана в текста на Програмата на стр. 8, тъй като качеството на учителската работа има пряка свързаност с академичните резултати на учениците. В същото време, предвид натрупания опит в последните години от провеждане на огромен брой квалификационни дейности, вкл. и чрез Националния регистър на квалификационните в Република България, чиято ефективност е трудно проследима и измерима, е наложително да се въведат серия от</p>	

	<p>мерки за гарантирането на висококачествени, професионално проведени, прозрачни и резултатни учителски квалификации. Препоръчваме следните мерки:</p> <ul style="list-style-type: none">- Изискване за идентифициране на нуждите от обучение на училищно ниво (needs assessment) и на ниво учител (professional learning plan);- Провеждане на значителен дял от квалификационните дейности в училищна среда и обвързването им с конкретни казуси от работата на учителския колектив (job-based professional learning/professional development);- Ориентиране на квалификациите към решаване на конкретни предизвикателства пред работата с ученици, работа върху казуси от преподавателския опит, работа в професионални общности на училищно ниво (professional learning communities/ communities of practice/ learning teams);- Отваряне на възможността квалификацията официално да включва: наблюдение на уроци, даване на обратна връзка по отношение на учителската работа, планиране и тестване на уроци между няколко учители (ко-преподаване), апробиране на различни методи на оценяване на учениците, работа в професионално учебни общности, менторство и коучинг;- Разработване на методики за оценяване на професионалното учене и квалификациите на учителите. Това изисква наличието на системи и рамкови методологии за качествено преподаване, на които да се базира оценяването на квалификациите (като напр. The Charlotte Danielson Framework for Good Teaching);- Отваряне на възможността за нови роли хоризонтално и вертикално в образователната система, които имат доказан положителен ефект върху успеха на учениците в други образователни системи: коучове (специалисти по професионално развитие) на училищно и регионално ниво (по предметна област, по когнитивни умения, по професионално развитие на учители и др.) (instructional coaches, subject-specific coaches, cognitive coaches, professional learning coaches, etc.), специалисти по образователни технологии (technology specialist/technology director). За гореописаните два примера има успешен пилотен опит в България, който бихме се радвали да споделим допълнително.	<p>Приема се за информация. Детайлите ще бъдат разписвани в процеса на разработване на критериите за подбор на операции и ще бъдат обсъждани със заинтересованите страни (в рамките на Комитета за наблюдение на Програма „Образование“ 2021-2027), а в последствие ще бъдат разписвани и в насоките за кандидатстване по съответната процедура.</p>
--	---	---

- Въвеждане на изискване за конкретен план за прилагането на знанията и уменията, придобити в хода на училищните квалификации, от всеки учител. Проследяване на изпълнението на този план.

- Системно измерване на ефекта от учителските квалификации на три нива:

- Придобиване на нови знания и умения от учителите;
- Прилагане на придобитите знания и умения;
- Ефект на учителския квалификации върху подобряване резултатите на учениците.

- В дългосрочен план: промяна на нормативната уредба, целяща да припознае времето, прекарано във взаимно планиране, сътрудничество с други учители и професионално учене, като част от формалния учителски хорариум, и да регламентира какъв минимален дял от професионалната заетост на учителя трябва да бъде свързана с тези задължителни дейности.

(Източник: Learning Forward (2010), *Why Professional Development Matters.*)

2. Отново в т. 1, на стр. 8 от Проекта на Програмата, в частта “Предизвикателство: Подобряване на цифровите умения на учителите и учениците, вкл. осигуряване на подходящо цифрово съдържание за всички нива на образование за учене в електронна среда.”

Препоръка:

С оглед потребностите и нужните на образователните институции и с цел по-пълно съответствие с приоритетите и заложените специфични цели на Програмата предлагаме да бъде разширен текстът на предизвикателството, както следва: „Подобряване на цифровите умения на учителите и учениците, вкл. осигуряване на подходящи цифрови ресурси и учебно съдържание, съхранение и защита на създадените дигитални образователни ресурси и материали за всички нива на образование за учене в електронна среда.“

Считаме, че създаването на дигитално образователно съдържание е важна стъпка в дигиталната карта на образователния процес, но ключов елемент за ефективното му

използване в електронна среда е неговата защитата, осигуряваща сигурна комуникационна среда и непрекъсваемост при работа.

3. На стр. 8 – Във връзка с използваната информация относно Индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото DESI „...през 2017 г. едва 29% от населението притежават поне основни умения в областта на цифровите технологии (57% средно за ЕС), което отрежда на страната 27-мо място в ЕС“. Считаме, че цитираните данни са от далечната 2017 г., което буди съмнение за тяхната актуалност и връзката с обстановката към днешна дата.

Препоръка:

Предложението ни е текстът да бъде допълнен с информация за развитието на страната според индекса DESI с данни от 2020 г., а именно: **„Видно от направения анализ за 2020 г., тенденцията страната ни да бъде на последно място се запазва - делът на лицата с поне основни умения в областта на цифровите технологии е около 29% от българското население на възраст 16-74 г., докато средно за ЕС този дял е 58%. Едва 11% от лицата притежават умения над основните, което представлява една трета от средната стойност за ЕС.“**

(Източник: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-bulgaria>)

С допълнението се потвърждава спешната нужна от предприемането на ефективни действия и мерки за технологичното развитие на сектор образование.

4. На стр. 9-10, относно широкото приложение на дигитални ресурси и платформи „[...]Ключови за формулиране на ефективни политики и инициативи на училищно, регионално и национално ниво стават уменията за събиране, обработка и анализ на данните, свързани с образователния процес от всички участници в неговото планиране и изпълнение.“.

Препоръка:

Предложението ни е текстът да бъде допълнен както следва: **„Ключови за формулиране на ефективни политики и инициативи на училищно, регионално и национално ниво стават уменията и компетенциите за събиране, обработка и анализ на данните, свързани с образователния процес от всички участници в неговото планиране, изпълнение, мониторинг и контрол.“**

Допълнението има за цел да покаже, че процесите на мониторинг, оценка и контрол са неразделна част от общия процес на стратегическо планиране и управление на ефективни политики и инициативи. Те измерват постигането на заложените цели в политиките и стратегиите, както и ефективността им в хода на тяхната реализация, като наред с това осигуряват обективност, откритост и прозрачност.

5. На стр. 10 относно „Предизвикателство: Подкрепа за ограмотяване и усвояване на учебно съдържание с цел придобиване на квалификация на възрастни от уязвими групи за по-добро реализиране на пазара на труда“.

Препоръка:

Предложението ни е текстът да бъде допълнен с цел да бъде взета предвид създалата се ситуация с пандемията от COVID-19 и сериозността на предизвикателството, пред което е изправен пазарът на труда в Република България, а именно:

„Важно е да се отбележи, че делът на участващите в обучение за възрастни нискоквалифицирани възрастни възлиза на около една четвърт от дела на населението като цяло.

Наред с това следва да се отчете и отражението на COVID-19 в процеса на обучение на безработни и възрастни в период на криза - прекратяване провеждането на присъствени курсове за обучения на безработни и заети лица за времето на извънредното положение и невъзможност за организиране на онлайн обучения поради липсата на единна уеб-платформа, електронни ресурси, учебно съдържание, инструменти за провеждане и оценка на онлайн обучение в електронна форма, както и инструменти за осъществяване на мониторинг и контрол на качеството на провежданото обучение в електронна среда.

Небходимо е да се отчете...“.

6. На стр. 13 в частта „Висше образование“, параграф 2, относно ниския процент на образованото трудоспособно население

Препоръка:

Предложението ни е текстът да бъде допълнен със статистически данни относно %-та на заетите в сферата на висшето образование, а именно:

„... Едновременно с това, поради очертаващата се влошена възрастова структура на учениите и преподавателите в страната – 23,0% от преподавателите в

държавните ВУ са на възраст над 60 години, а в частните ВУ делът на тези преподаватели е 31,5 %.

Съгласно Доклада на ЕК за 2020 г....“

Източникът на информация е Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г.

7. На стр. 14-15 от Проекта на Програмата, относно приетата Наредба за условията и реда за осигуряване на заплащането на разходите за обучение на студенти със сключени договори с работодател и посочения към нея линк

Препоръка:

На мнение сме, че в контекста на обстоятелството, че качеството на висшето и професионално образование остава ключово за България и е важен елемент за подобряване състоянието на пазара на труда, не става ясно как цитираната Наредба създава предпоставки за това. Предвид това предложението ни е за допълнение след цитирания линк към Наредбата, а именно: **„С Наредбата се предоставя възможност със средства от държавния бюджет да се осигурява напълно или частично заплащането на разходите за обучение на студенти, които имат сключен договор с работодател за осигуряване на стаж на студента за периода на обучението и на работно място след успешното му дипломиране.“**

8. На стр. 15 относно Предизвикателство „Подобряване на условията за по-успешно учене от разстояние във висшите училища и създаване на подходящо цифрово съдържание“

Препоръка:

В контекста на препоръката отправена по-горе в т. 1 от настоящото становище, предлагаме допълнение на текста по следния начин:

„Подобряване на условията за по-успешно учене от разстояние във висшите училища и създаване, съхранение и защита на подходящи цифрови ресурси и учебно съдържание.“

9. На стр.15 относно „Хоризонтално предизвикателство: Повишаване на знанията и създаване на умения за преход към зелена икономика във всички степени на общото образование, вкл. ПОО и във всички степени на висшето образование“, параграф 2 „[...]учениците и студентите да бъдат добре подготвени в контекста на

европейските политики за климат и енергия, и на поставянето на тези политики в основата на икономическото развитие и потребителското поведение в следващите десетилетия.”

Препоръка:

Предложението ни е за допълнение на текста относно европейските политики в областта на климата, околна среда и др. с цел пълнота и конкретика при последователното и прецизно планиране на образователните дейности, свързани с придобиване на знания от деца, ученици и студенти относно политиките за устойчива трансформация към екологосъобразен, ресурсно-ефективен и икономически обоснован начин на живот.

Предлагаме следната промяна: „[...] в контекста на европейските политики, свързани с изменение на климата, енергийната ефективност, околната среда и биоразнообразието, и на поставянето на тези политики в основата на икономическото развитие и потребителското поведение в следващите десетилетия.”

В допълнение на предложените промени считаме, че сред стратегическите документи и програми, за изпълнението на чиито цели като инструмент служи Програма „Образование“ 2021-2027 г., следва да бъде споменат и европейската стратегическа инициатива в областта на образованието - **Планът за действие в областта на цифровото образование (Digital Education Action Plan) 2021-2027 г.** Предвидените дейности и интервенции в Проект на Програма „Образование“ 2021-2027 г. изцяло кореспондират и са в съответствие с двете приоритетни области на Плана за действие в областта на цифровото образование, а именно:

- Насърчаване на развитието на високоефективна екосистема за цифрово образование;
- и
- Подобряване на цифровите умения и компетентности, необходими за цифровата трансформаци.

Поздравяваме Ви за ясно разпознатата нужда да се увеличи капацитетът на Министерство на образованието и науката и Изпълнителната агенция за системно събиране и анализ на данни, включително базови стойности, по създадена система от индикатори за изпълнението на Програмата. Създаването на система за събиране на данни е в основата на качествения мониторинг и оценка на резултатите от предвидените в Програмата дейности. Считаме, че включването на външни за администрацията експерти с необходимата експертиза както в мониторингови

		комитети, така и в структури за управление, базиращи се на партньорство между държавния и неправителствен сектор, ще подпомогне своевременното набавяне на този експертен капацитет.	
--	--	--	--